

Нікітіна // Збірник наукових праць. Економічні науки. – Чернівці : Книги – XXI. – 2012. – Вип. 8. – С. 255-264.

4. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 21. 04. 02 / Л. Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с.

5. Кириченко А. А. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці / А. А. Кириченко, Ю. Г. Кім // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12 (90). – С. 53- 65.

6. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект [Текст]: монографія / С. М. Шкарлет. – К. : Книжкове вид-во

Національного авіаційного університету, 2007. – 435 с.

7. Васильєв О. В. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств [Текст] / О. В. Васильєв, В. І. Мейта // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2013. – Том 14. – № 2. – С. 138-145.

8. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства [Текст] / О. Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4(94). – С. 41-45.

9. Живко З.Б. Стратегічне планування в системі економічної безпеки підприємства [Текст] / З.Б. Живко // Проблеми науки. — 2012. — № 4. — С. 32-39.

*Рецензент д.е.н., професор УІПА Прохорова В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Зубенко В.О.*

УДК 347.71:334.716

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i50.53213>

ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Уткіна Ю.М., к.е.н., доцент,
Веретельник Р.Г., магістр (УкрДУЗТ)*

В умовах постійного впливу факторів зовнішнього середовища керівництво підприємства стикається з необхідністю забезпечення ефективності виробничо-комерційної діяльності. Економіка сучасного періоду характеризується становленням нових соціально-економічних відносин. В системі цих відносин завжди функціонують підприємства з різним рівнем економічного розвитку. Об'єктивні закони ринкової економіки змушують їх постійно знаходити ефективні форми та методи ведення господарства. Основними шляхами підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства можуть бути як внутрішні (технологія, устаткування, матеріали й енергія, виробниці, працівники, організація та системи, методи роботи, стилі управління тощо), так і зовнішні (покращення державної економічного та соціальної політики; забезпечення достатнього розвитку виробничо-господарської інфраструктури і т.д.). Однак, лише використовуючи всю систему чинників в сукупності, можна досягти високих темпів зростання ефективності розвитку економіки та діяльності підприємства.

Ключові слова: економічна ефективність, чинники забезпечення економічної ефективності, виробничо-комерційна діяльність, шляхи підвищення економічної ефективності, підприємство.

ФАКТОРЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВЕННО-КОММЕРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

*Уткина Ю.Н., к.е.н., доцент,
Веретельник Р.Г., магистр (УкрГУЖТ)*

В условиях постоянного воздействия факторов внешней среды руководство предприятия сталкивается с необходимостью обеспечения эффективности производственно-коммерческой деятельности. Экономика современного периода характеризуется становлением новых социально-экономических отношений. В системе этих отношений всегда функционируют предприятия с разным уровнем экономического развития. Объективные законы рыночной экономики заставляют их постоянно находить эффективные формы и методы ведения хозяйства. Основными путями повышения

эффективности производственно-коммерческой деятельности предприятия могут быть как внутренние (технология, оборудование, материалы и энергия, изделия, работники, организация и системы, методы работы, стили управления и т.п.), так и внешние (улучшение государственной экономической и социальной политики; обеспечение достаточного развития производственно-хозяйственной инфраструктуры и т.д.). Однако, только используя всю систему факторов в совокупности, можно достичь высоких темпов роста эффективности развития экономики и деятельности предприятия.

Ключевые слова: экономическая эффективность, факторы обеспечения экономической эффективности, производственно-коммерческая деятельность, пути повышения экономической эффективности, предприятие.

FACTORS OF ECONOMIC EFFICIENCY OF COMMERCIAL AND PRODUCTION ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

*Utkina Yu.M., Ph.D., associate Professor,
Veretelnyk R.G., master (UkrSURT)*

In conditions of constant exposure to environmental factors the company's management is faced with the need to ensure the efficiency of production and commercial activity. The economy of the modern period is characterized by the formation of new socio-economic relations. In the system of these relations always operate enterprises with different levels of economic development. The objective laws of market economy force them to constantly find effective forms and methods of farming. The main ways of increasing the efficiency of production and business activities of the entity can be internal (technology, equipment, materials, energy, products, employees, organization and systems, methods of work, management styles) and external (improvement of state economic and social policy; ensuring adequate development of production and economic infrastructure, etc.). However, only using the entire system factors together, you can achieve high growth efficiency of economic development and enterprise.

Key words: economic efficiency, factors of economic efficiency, production and commercial activities, ways of increasing the economic efficiency, enterprise.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Розвиток ринкових відносин в Україні по-новому поставив питання забезпечення ефективності діяльності підприємств, на яку впливають різні фактори, що підвищують ризик діяльності, збільшують ступінь невизначеності у швидко змінюючому середовищі функціонування підприємства.

Особливе значення в зв'язку з цим набуває організація ефективної виробничо-комерційної діяльності підприємства. Дослідження критеріїв, що забезпечують ефективність виробничо-комерційної діяльності підприємства, має постійну актуальність.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Процедура забезпечення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства висуває проблему вибору методології, на підставі якої вона має здійснюватись. Проблемам забезпечення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Серед них найцікавішими є роботи З.П. Румянцевой [1], Дж.К. Лафти [2], А.Н. Тіщенко, Н.А. Кизіма, Я.В. Догадайло [3], Р.С. Каплана, Д.П. Нортон [4], І.І. Мазура, В.Д. Шапіро, Н.Г. Ольдерогге [5]. Окремі питання щодо критеріїв оцінки економічної ефективності діяльності підприємства, методів її оцінки та підходів до підвищення ефективності

діяльності підприємства висвітлено у працях Т.С. Голубевої, І.В. Колос [6], О.І. Макаренко [7], А.М. Турило, А.А. Турило [8], О.В. Григор'євої, В.С. Поросюк [9], Н.М. Богацької, А.Ю. Дуржинської [10], М.М. Гуменюк [11], О.О. Канцурова, О.С. Білоусової [12], М.В. Височиної [13] та ін. Проте різні точки зору, які представлені в цих роботах, породжують все більше дискусійних питань.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Принциповим в аналізі даної проблеми з позицій системного підходу є те, що в самому трактуванні поняття ефективності до цього часу відсутня чітка визначеність. В середовищі вчених-економістів спостерігаються суттєві розбіжності в розумінні сутності цієї категорії, методів її суспільного обліку, критеріїв і показників.

Формування цілей статті. Мета даної статті полягає у визначенні чинників забезпечення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробничо-комерційну діяльність можна представити як діяльність підприємства, спрямовану на виявлення і задоволення потреб споживачів у його продукції (послугах) через продаж її на ринку з метою одержання прибутку [9].

Єдиного підходу як до визначення ефективності, так і до визначення ефективності

виробничо-комерційної діяльності підприємства в науковій літературі не існує. Найпоширенішими напрямками є визначення її ефективності як співвідношення отриманого результату з витратами (ресурсами) діяльності підприємства; співвідношення отриманого результату з наміченими цілями [13].

Ефективність є складною економічною категорією, яка охоплює різні рівні господарювання і знаходиться відповідно під впливом багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних тощо. Факт, що ефективність представлена в різних видах, але саме ефективність діяльності підприємства, ефективність використання різних ресурсів, ефективність виробництва, торгівлі є причиною використання для їх кількісної оцінки різних показників, їх упорядкованість, розміщення [9].

Проблема підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності полягає в тому, щоб на кожну одиницю ресурсів (витрат) – трудових, матеріальних і фінансових – досягти максимально можливого збільшення обсягу виробництва і прибутку. Тому важливо сформулювати критерії, які мають найточніше і найповніше характеризувати суть ефективності як економічної категорії і бути єдиним для всіх ланок суспільного виробництва чи господарської діяльності.

Рівень економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства залежить від багатьох чинників і умов.

Відповідно до обмеженості ресурсів і важливості їх економії, основними чинниками, які визначають ефективність виробничої діяльності, є трудомісткість, матеріаломісткість і фондомісткість продукції. З цього випливає, що підприємство в своїй діяльності повинно приділяти значну увагу вдосконаленню технології, спеціалізації та концентрації виробництва, організації й оплаті праці, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу і набутому досвіду.

Провідне місце у програмі підвищення ефективності виробничої діяльності належить устаткуванню. Зростанню продуктивності діючого устаткування сприяють належна організація ремонтно-технічного обслуговування, оптимальні строки експлуатації, забезпечення необхідної пропорційності в пропускній спроможності технологічно зв'язаних його груп, чітке планування завантаження у часі, підвищення змінності роботи, скорочення внутрішньозмінних витрат робочого часу.

На підприємстві, яке має матеріаломістке й енергомістке виробництво, має місце проблема економії та зменшення споживання сировини, матеріалів та енергії, яка може позитивно розв'язуватися шляхом упровадження

маловідходної та безвідходної технології, збільшення виходу корисної продукції чи енергії з одиниці використовуваного матеріалу, використання дешевих видів сировини, підвищення якості матеріалів за допомогою первинної обробки, раціоналізації управління виробничими запасами і розвитку ефективних джерел постачання [8, с. 154].

Проте якими б досконалими не були виробничі ресурси, їх віддача та ефективність виробництва будуть зростати лише тоді, коли ці ресурси використовуватимуться повністю й інтенсивно [12, с. 145].

Тому не менш важливе значення має забезпечення підприємств кадрами високої кваліфікації. За всіх інших рівних умов досвідчений, добре підготовлений працівник, який творчо ставиться до виконання обов'язків, може виробляти більше продукції вищої якості. Продуктивність праці зростатиме і тоді, коли на підприємстві будуть створені такі виробничі відносини, де б панували добрий психологічний клімат, взаєморозуміння керівників і працівників, інші мотивації до праці.

Одним з основних шляхів підвищення ефективності виробничої діяльності є запровадження у виробництво нових технологій, сучасних форм автоматизації та інформаційних технологій, які передбачають використання досягнень науки та передового досвіду. Вони викликають суттєві зміни в технічному рівні і продуктивності технологічного устаткування, методах і формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів [10].

Чільне місце в заходах з підвищення ефективності виробничої діяльності посідає поліпшення якості продукції та її збереження. За рахунок підвищення якості продукції, зниження втрат при збиранні, транспортуванні й зберіганні можна підвищити рівень її реалізації та збільшити обсяг грошових надходжень на 25-30%.

Основними чинниками підвищення комерційної діяльності є розширення й поглиблення асортименту, удосконалення цінової політики підприємства, застосування реклами для стимулювання продажів, використання знижок та інші.

Зростанню ефективності комерційної діяльності з закупівлі товару сприятиме ефективний вибір постачальників, співробітництво із якими забезпечує максимальну винагороду і мінімальний ризик. Для цього комерційна служба підприємства повинна проводити порівняльну характеристику постачальників по найважливішим критеріям (у кожного підприємства підстави різні) [11].

Чинником підвищення ефективності комерційної діяльності є удосконалення цінової політики підприємства і навіть застосування реклами для стимулювання продажів, а також розробка торговельної політики. Торговельна

політика підприємства передбачає певну систему, форми й ефективні методи, що забезпечують реалізацію стратегічних планів і максимальну ефективність комерційної діяльності.

Отримані дані дозволяють активніше впливати на комерційні процеси, пов'язані з доведенням продукції до споживачів.

Класифікація великої різноманітності чинників зростання ефективності виробничо-комерційної діяльності може здійснюватись за трьома ознаками:

- за видами витрат і ресурсів (джерелами підвищення). Групування чинників за цією ознакою робить можливим досить чітко визначення джерел підвищення ефективності: зростання продуктивності праці (економія витрат живої праці), зниження фондоемності (капіталоємності) і матеріалоємності продукції;

- напрямками розвитку й удосконалення виробництва. Покращання використання зазначених у першому пункті джерел підвищення ефективності виробництва передбачає здійснення комплексу заходів, які за своїм змістом характеризують основні напрями розвитку та удосконалення виробництва. Визначальними напрямками є, перш за все, прискорення темпів науково-технічного та організаційного прогресу (створення нових і удосконалення існуючих технологій, конструкційних матеріалів, засобів праці і кінцевої продукції; механізація та автоматизація виробничих процесів; запровадження прогресивних методів і форм організації виробництва і праці; побудова та регулювання ринкового механізму господарювання);

- місцем реалізації у системі управління виробництвом. місцем реалізації у системі управління виробництвом – це найбільш важлива класифікація з практичної точки зору, особливо відокремлення з них двох категорій чинників – внутрішньовиробничих і зовнішніх (народногосподарських), а також поділ сукупності внутрішніх чинників на так звані «тверді» і «м'які» чинники.

Поділ внутрішніх чинників на «тверді» і «м'які» є досить умовним і незвичним, але широко відомим і таким, що використовується на підприємствах зарубіжних країн. «Твердими» чинниками є ті, які можна виміряти і які мають фізичні параметри (технологія, устаткування, матеріали й енергія, вироби), а «м'які» – ті, які не можна фізично відчутися, проте вони мають неабияке значення для економічного управління виробництвом (працівники, організація та системи, методи роботи, стилі управління).

На сучасному етапі правомірним буде застосування багатокритеріального підходу до оцінки ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства, адже визначення цілей

його діяльності на сьогодні носить багатоаспектний характер. Водночас оцінка ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства виходить за межі його показників, оскільки функціонування підприємства впливає на поведінку інших суб'єктів ринку.

Отже, в умовах ринкових перетворень необхідна цілісна модель оцінки ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства, згідно з якою ефективність розглядається з п'яти взаємопов'язаних точок зору [6, с. 68]:

- задоволення потреб зацікавлених осіб (хто є основними учасниками програми або проекту, на що вони сподіваються і які потреби мають);

- вклад зацікавлених осіб (чого саме підприємство бажає і потребу від зацікавлених сторін на взаємовигідній основі);

- інноваційні стратегії (які інноваційні стратегії необхідно розробити для того, щоб задовольнити побажання й потреби зацікавлених сторін, враховуючи при цьому власні інтереси);

- процеси (які бізнес-процеси необхідно налагодити, аби реалізувати стратегії);

- можливості (які саме можливості необхідні для управління бізнес-інтересами).

Щодо практичного використання чинників економічної ефективності в галузях і господарюючих суб'єктах, можна виділити наступні рекомендації:

- орієнтацію підприємства на інтенсивний шлях розвитку і досягнення більш високого рівня ефективності в динаміці;

- вивчення резервів подальшого вдосконалення господарської діяльності підприємства на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, вдосконалення технологій та покращення організації виробництва;

- створення дієвого механізму підвищення ефективності господарювання.

Висновки даного дослідження та перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Отже, економіка сучасного періоду характеризується становленням нових соціально-економічних відносин. В системі цих відносин завжди функціонують підприємства з різним рівнем економічного розвитку. Об'єктивні закони ринкової економіки змушують їх постійно знаходити ефективні форми та методи ведення господарства.

Основними шляхами підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства можуть бути: як внутрішні (забезпечення ефективної системи набору, мотивації, навчання кадрів; вдосконалення форм та методів праці тощо), так і зовнішні (покращення державної економічної та соціальної політики; забезпечення достатнього розвитку виробничо-господарської інфраструктури і т.д.). Однак, лише використовуючи всю систему чинників в

сукупності, можна досягти високих темпів зростання ефективності розвитку економіки та діяльності підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Румянцева З.П. Общее управление организацией. Теория и практика [Текст]: учебник / З.П. Румянцева. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 304 с.
- 2 Лафта Дж. К. Эффективность менеджмента организации [Текст]: учебное пособие / Дж.К. Лафта. – М.: Русская Деловая Литература, 1999. – 320 с.
- 3 Тищенко А.Н. Экономическая результативность деятельности предприятий [Текст]: монография / А.Н. Тищенко, Н.А. Кизим, Я.В. Догадайло. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 144 с.
- 4 Каплан Р.С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию [Текст] / Р.С. Каплан, Д.П. Нортон. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. – 320 с.
- 5 Мазур И.И. Эффективный менеджмент [Текст] / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге; под общей ред. И.И. Мазура. – М.: Высшая школа, 2003. – 555 с.
- 6 Голубева Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства [Текст] / Т.С. Голубева, І.В. Колос // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №5(59). – С. 66-71.
- 7 Макаренко О.І. Критерії економічної ефективності роботи підприємства в умовах антикризового управління [Текст] / О.І. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №7(61). – С. 121-125.
- 8 Турило А.М. Дальнейшее исследование сущности экономической эффективности и классификация ее видов [Текст] / А.М. Турило, А.А. Турило // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №3(33). – С. 152-157.
- 9 Григор'єва О.В. Забезпечення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Григор'єва, В.С. Поросюк // Наукове товариство Івана Кушніра. – Режим доступу: nauka.kushnir.mk.ua/?p=71673
- 10 Богацька Н.М. Критерії ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Н.М. Богацька, А.Ю. Дуржинська. – Режим доступу: www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_54_764.doc.htm
- 11 Гуменюк М.М. Удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / М.М. Гуменюк // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2013. – №12. – Режим доступу: www.economy.nayka.ua/?op=1&z=2637
- 12 Канцуров О.О. Удосконалення методики оцінки ефективності управління підприємством державного сектору економіки [Текст] / О.О. Канцуров, О.С. Білоусова // Фінанси України. – 2006. – №9. – С. 143-151.
- 13 Височина М.В. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства [Електронний ресурс] / М.В. Височина. – Режим доступу: dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24535/34-Vysochyna.pdf?sequence=1

*Рецензент д.е.н., професор УкрДУЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Токмакова І.В.*

УДК 336.02

РОЗВИТОК ЗАСАД ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ПОРТОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Широков М.А., начальник
(Южненська філія ДП «Адміністрація морських портів України»),
Постоленко Ю.П., асистент (НУ «ОЮА»)**

Визначені особливості процесу формування бюджетних механізмів мікрорівня розвитку сучасних підприємств портової діяльності України. Сформовано систему характеристик, завдань та чинників, що обумовлюють особливості вартісно-орієнтованого бюджетування портового підприємства в процесі забезпечення інвестиційної привабливості підприємства на підставі визначення, формування та зростання нормалізованого рівня інвестиційної вартості. Обґрунтовано систему завдань комплексного управління витратами у межах використання вартісно-орієнтованого бюджетування.

Ключові слова: підприємство портової діяльності, бюджетні механізми, вартісно-орієнтований бюджет, витрати виробництва.

© Широков М.А.,
Постоленко Ю.П.

Вісник економіки транспорту і промисловості № 49, 2015